

Pretului

pentru Sibiu pe 1 anu intregu
7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu
la casa cu 1 fl. mai multu pe
anu; — trimisu cu post'a in
laintulu monarchiei pe 1 anu
intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. —
In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu
22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11
franci. — Numeri singuratici se
dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIUL

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate,

se platescu pe serie séu linia, cu
litere merunte garmondu, la prim'a
publicare câte 7 cr., la a dou'a si
a trei'a câte 6 cr. v. a. si preste
aceea 30 cr. de timbru la tesau-
rulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face
in modulu celu mai usioru prin
asemnatiunile postei statului, a-
dressate de a dreptulu la Redacti-
nea Diariului

„Observatoriul“ in Sibiu.

Nr. 77.

— Sibiu, Mercuri 24/6 Octobre. —

1880.

Legi electorali. Activitate, sau Resistentia passiva.

IV. In memorialulu citatu mai in susu, dn. Josifu Hossu si colegii sei deputati romani ardeleni unionisti din a. 1871*) incepu instructivulu operatu cu scirea, că ministeriulu si partid'a sa inca totu nu voiesce se dea in revisiune legea electorala transilvana dela 1848. Dupace inse de acea lege se interessédia toti locuitorii Transilvaniei fara distinctiune de nationalitate si de confessiune; dupace aceeași lege a provocatu in anulu 1869 „passivitatea romanilor, insocita de inversiunare si ura (elkeseredés és gyűlölet)“, — densii credu, că gubernulu este nu numai competente, dara si obligatu a face, că acea inversiunare si ura se dispara. Art. II din a. 1848 are două defecte principali, care lovescu si nimicescu egalitatea de drepturi. Acelea defecte sau scaderi essentiali sunt: 1. spoliarea poporului de dreptulu electorale; 2. disproporțiunea ne mai audita a alegatorilor in colegiile (cercurile) electorali.

Acésta este introductiunea acelu memorialu. De aci incolo elu se desface in cinci parti.

Partea I coprinde analis'a legii, care de si ar trebui se ne fia cunoscuta la toti fara esceptiune, totusi o reproducemu si acilea din nou, in prescurtare. Sunt deci alegatori: 1. in cetati si orasie cu senat (consiliu municipale) a) toti căti posedu câte o casa sau vreunu locu pretiuitu in valóre de 300 fl. (60 galbini); b) toti mesterii, negutatorii si fabricantii, sub conditiune că se lucre macaru numai cu câte unu sodalu; c) toti căti voru adeveri că au unu venitu anuale de celu puçinu 100 fl. (20 galbini! adeca si cersitorii!); d) fara nici-unu venitu, toti doctorii, chirurgii, advocatii, inginerii, artistii academici, professorii, membrii academiei ung., preotii, capellanii si doctentii; e) toti căti au fostu până acuma cetatieni (Bürger) jurati, acum inse nu mai potu implini conditiunile de mai susu (au ajunsu adeca la sapa de lemn, cersitori). Cu alte cuvinte: in orasiile

*) Emlékirat az erdélyi választási törvény revisioja ügyében. Pest 1871.

Transilvaniei existe dupa lege sufragiulu universale.

2. In comitate (districte), in secuime si sasmine au dreptu de alegere: a) toti nobilii căti au etatea de 20 ani, toti locuitorii orasielor care nu au senatu, totu in conditiunile de mai susu sub a) b) c) d) e); din contra c) in tóte comunele rurale se cere unu censu de 8 fl. (astadi 8 fl. 40 cr.) dare directa, in care nu e computata dare capului, nici darile suplementarie (aruncurile), si afara de acestia fiace comuna de 100 fumuri, in care se nu fia numerate locuintiele nobililor, mai póte trimite câte doi alegatori, éra comunele mai mici numai câte unulu.

Consecentiele acestei parti de lege le anticipaseram mai in susu. Miriadele de nobili se fia alegatori fara nici-unu censu! Ce rusine pentru ei! Orasiani se aléga chiaru si cá cersitori. Rusine totu asia de mare. Capellanii si dascalii, daca locuescu pe la orasie, fia cătu de sarantoci, sunt alegatori, din contra preotii dela sate si toti ceilalti locuitori, daca nu voru avea proprietate immobili de 1600 fl. nu potu fi alegatori. Luandu poporatiunea dupa numerulu sufetelor in familii, dintre nobili sunt alegatori 24%, dintre orasieni 20%, din contra, in comunele rurale abia 1% se bucura de dreptulu electorale.

Amu dori fórte tare se aflamu dela confratii nostrii romani din Ungari'a, cum s'aru simti dumnealoru si toti locuitorii din comunele rurale, daca aru schimba legea lor electorala cu a nóstra. Se ni-o spuna verde, in cugetu curatu, ce aru face ei in casulu acesta, se ne invetie si pe noi, cum se ne scapamu de o batjocura cá acésta. Dumnealoru au acolo multe comune rurale de mai multe mii de suflete, fara senatu sau magistratu, cum se dice pe aici; dara si in Transilvani'a sunt comune rurale (sate) si inca curatu romanesci, multu mai mari decâtu multe orasie unguresci, cu câte 2—3 până la 6 si 7 mii de suflete.

In partea II onor. dn. Hossu pune in evidéntia ilustrata cu multime de cifre autentice, scandalós'a disproporțiune observata dupa acea secatura de lege, la repartitiunea alegatorilor si a alesiloru deputati. Dara ori cătu se fia de convingatória

critic'a dlui Hossu, anevoa se va afla in tóta Europ'a omu inca pe atátu de luminatu, care se póta pricepe, acea satira a repartitiunei, pe care o crede absolutu impossibila. Din cauze cum este si acésta, pe noi ardelenii nu ne intielegu nici chiaru romanii din Ungari'a si cu atátu mai puçinu cei din Romani'a, cari inca striga asupr'a nóstra din caus'a passivitatiei. Nu ne intielegu? ba nici nu ne credu, nici chiaru daca le-ai dá in mana testulu originale alu legii, pe care insusi dn. Hossu ilu numesce satira, batjocur'a legiloru. Alte tieri constitutionali se inpartu in colegie electorali de câte unu numeru anumitu de suflete; asia chiaru Ungari'a intréga e inpartita in cercuri de câte 30 mii, cu singur'a esceptiune de câteva cetati mai mari, cu industria si comerci, caroru li s'a datu óresicare prerogativa, buna-óra cá in Angli'a, cá daca numerulu locuitoriloru trece preste 9 mii, se póta alege si singure câte unu deputatu; mai departe locuitorii ei n'au nici o cauza de a se plange contra legii lor, in care censulu intregu este numai de 5—6 florini, adeca aprópe sufragiu universale, carele inse până acuma nu este nici de nasulu lor si nu credemu se fia nici pe la anulu 1900 dela Chr.

Aci dn. Hossu a intercalatu o tabella statistica, in care vedi fabulósele disproporțiuni atátu in numerulu locuitoriloru, cătu si in inopositele statului. De exemplu: orasie, sau mai dreptu, sate cá Sicu, Cojocn'a, Abrudu, Salinele Sibiului (Vizakna), Hatiegu, Hunedór'a, Odorheiu, Miercurea de Ciucu (Csikszereda), Bescu, Ilyefalva, Oláhfalva, S. Szt. György, Kézdi-Vásárhely, dintre care nici-unulu nu are mai multu de 4633, éra unele numai câte 1250 până la 1700 locuitori, si totusi, dupa desu citat'a lege, au dreptu se trimita câte 1 deputatu, cu tótele 13, apoi Elisabetopole numai cu 2650 suflete trimite 2. Si sciti căta dare directa cu a capului inpreuna, plateau acelea până in 1872? Dela 6 mii până celu multu la câte 12 mii florini.

Din contra, vreo 10 comitate (districte) cu câte 50—100,000 până la 185 mii de locuitori, in partea cea mai mare totu romani, cu contributiuni directe dela 90 până la 150—275—300 si până

Foisiór'a „Observatoriului“.

Materialismulu din punctu de vedere teoreticu.

Materialismulu, constatandu că materi'a este eterna si infinita, precum si puterea ce se opune descompunerii partiloru ei: néga atátu esistenti'a lui Dumnedieu, cătu si relatiunea intre Dumnedieu si lume. Basatu pe acelu principiu, materialismulu afirma, că afara de materia nimica nu esista, si că totu ce apare si dispore in urm'a legiloru naturali eterne, trebue se fia asia precum este, si nu altcum. Dice, că esistenti'a lumei si a omului se póte esplicá singuru numai din materia, si că imaginatiunea, ide'a si conceptulu nu sunt altu ceva, de cătu productele lumei sensuale. Scopulu finale alu omului este bunastarea, prosperarea si sustinerea vietiei, si fiindu-cá materi'a din care suntemu compusi stá sub inmediate'a influentia a legii necessitatiei, — nu suntemu provediuti nici cu voia libera si nu esista nici o lege morale. Religiunea, consciint'a sunt nisce inventiuni ale teologiloru, sunt fantasii morbóse, concepte seci, sadite in capulu omului in urm'a legislatiunei si educatiunei false, pentru că miliónele classelor inferiori prin propagarea ideii unui jude supremu, caruia tóte sunt supuse, se se póta tine in ore-care ordine. In urm'a acestora declara de imposibile educatiunea omului. Dorere! aceste principie isi afla suculu nutritoriu chiaru si in animile celor ce ocupa catedrele invetiamentului.

Materialismulu nu este o specie noua a filosofiei. Ceea ce propaga materialistii moderni prin descoperirile lor cele noue, au propagatu déjà sofistii greci. Caus'a că materialismulu a inceputu de nou a se lati in presente, este aceea, că filosofi nu au avutu in acelasi timp si sciintiele naturali, éra naturalistii din contra nu au studiatu filosofi'a.

O alta cauza a suscitariei materialismului este reactiunea escata din partea mai multoru obiectivistii in contra scrutariloru si auirariloru transcendentale ale lui Fichte, Hegel si Schelling.

Au aparutu mai multe opuri scrise in spiritulu materialismului si in urma renumitulu opu alu lui Mirabeau „Système de la nature“, care a vediutu lumin'a la 1770.

Toti cei sedusi afirmau cu taria si se incercau a si demonstrá, că nimic'a nu esista afara de ceea ce se póte prinde cu man'a. Asia apoi nu e de miratu, déca in urm'a acestei maxime au constatatu, că spiritulu omului cá unu ce, ce nu se póte prinde cu man'a — nu esista cá atare, ci numai cá unu productu mai finu alu materiei.

Ore materi'a pura, in sine considerata, se fia in adeveru in stare a produce unu lucru asia de delicatu, precum este de exemplu, candu omulu este consciu de sine si esistenti'a sa, si recunósce individualitatea, personalitatea si dreptulu seu naturale? Ore nu s'ar potea mai usioru constatá, si nu e mai convenabilu cu ratiunea umana déca amu dice, precum si dicu toti cei ne-preocupati si necondusi de interese particulare, că spiritulu este provediutu dela natura cu esistentia independenta, éra corpulu este numai unu productu, unu efectulu alu spiritului.

Se privimu inse mai deaprópe punctulu de manecare alu materialismului. Acesta suna: „totu cursulu vietiei umane nu este altu-ceva, de cătu unirea indivisibile a spiritulu cu corpulu, pentru aceea corpulu si spiritulu nu sunt doue fiintie, ci numai una.“ Argumentele, pe cari isi basédia materialismulu acestu principiu cardinale sunt cu deosebire acestea: corpulu se desvóltá mai curendu cá spiritulu; primele semne ce se arata in etatea frageda a pruncului, sémena cu cele ale animalulu de aceeași etate; stadiulu ordinariu séu extraordinariu alu creriloru exercitédia o influentia fórte mare asupr'a consciintiei de sine; tineretia, betranetia, morbulu, sanetatea, labórea si recrearea adaoga séu subtragu din viétia spirituale.

Aceste motive provinu de una parte din scrutarea si esaminarea defectuósa a spiritului, éra de alta parte nu sunt destulu de basate, fiindu-cá prea adese-ori se confunda relatiunile spirituali, cari influentiédia in modu

progressivu ori regressivu, cu insasi viétia, subiectivitatea spiritului. Se scie din esperintia, că corpulu si spiritulu nu sunt numai o substantia, dar apare cá atare din caus'a contopirei neexplicabile a relatiuniloru corpului cu spiritulu. Nici o lucrare a spiritului nu se póte manifestá fara de sucursulu corpului, séu fara de ajutoriulu vreunui organu corporale.

Totu asemenea si anumite insusiri de ale corpului se reoglinédia in spirit, fara de intevenirea vreunei poteri reactionarie si fara de voia. Din contra, sunt serii intregi de lucrari corporale, cari nu influentiédia in modu reflexivu asupr'a spiritului. Consciint'a nu lucre prin aceste, de órece nu se potu representá inaintea spiritului, cá se patrunda in ele, si totusi acele lucrari numai atunci s'ar potea atribui corpului, candu spiritulu ar fi numai singuru o substantia conscia de sine, candu apoi firesce totu aceea ce nu este consciu de sine, s'ar reduce la corp cá la unu obiectu asemenea. Spiritulu inse dispune de astfelu de calitati si lucrari, preste cari nu dominédia, ci sunt independente de elu, de si in unele momente dau probe despre cea mai adenca inteligentia, incepédu a dá semnu despre activitatea lor, precum este de exemplu celu ce ámbla dormindu, celu ce este condusu de somnulu magneticu si alte asemenea aparitiuni extraordinarie. „Esaminandu-le tóte aceste, de siguru nu vomu ajunge la rezultatulu identitatiei corpului cu spiritulu, ci numai la acea convictiune, că spiritulu este in legatur'a cea mai stricta cu corpulu.“ Fichte. „Cu cătu spiritulu este mai liberu de frenele corpului, cu atátu mai tare este abilu intru a creá, asemenarea si concissiunea ideiloru.“ Herder.

De si spiritulu este in cea mai stricta legatura cu corpulu, totusi pentru aceea legatur'a acésta nu este unilaterală, ci bilaterală; daca doue lucrari depindu unulu dela altulu, de aci nici decum nu urmédia cá se fia numai unulu. Candu privimu unu arbore spre exemplu, conceptulu ce'lu avemu despre acelu arbore cu ajutoriulu poterei reflexive se inprima in spirit, dar pentru aceea póte-se dice, că arborele este totu una cu spiritulu? Acea inse este dreptu, că lumea esterna numai

394,000 florini alegu numai câte 2 doi, dicem: doi deputati.

Dara ce răspund adversarii? Că românii, de si se afla în majoritate numerică, platescu dare multu mai pușina, au si pamentu mai pușinu. Acesta asertiune a lor o a nimicitu cu cifre autentice guvernulu si cancelari'a curției la a. 1863 care în urmărea unei enquette facute conformu principiului nationalitatiloru, au probatu, că natiunea romanésca din Transilvani'a, de si nu are dominie mari, dara în totalitatea sa are proprietate de pamentu mai mare decâtu magiaro-secuii, sasi si aristocrati'a, cu totii la unu locu. Dn. Hossu probédia acelasiu adeveru prin cifre oficiali, precum se va cunósce indata.

P. III. Românii nobili si cei locuitori pe la cetati si orasie, apoi 200 mii de romani liberi, locuitori în fundo regio amestecati cu sasimea, au avutu si până în a. 1848 proprietati considerabili de pamentu. Acelu anu epocale a mai emancipatu pe 173,781 familii de iobagi, cari au intratu în proprietate de 2 milióne 144,574 jugere (pogóne) de câte 1600 stanjini patrati, în care nu se întielegu padurile si pasiunile folosite de comunu cu nobilii, că-ci acelea abia acuma se inpartu între nobili si tierani; nu se întielegu nici proprietatile asia numitiloru dileri (inquilini, zsellérek), pre care le-au rescumparatu ei insii, fără intervenirea statului, dela 1854 încóce în 26 de ani. Ce au vendutu si perdutu nobilii de un'a, satenii de alta parte dela 1869 de candu are dn. Hossu cifrele, se fia un'a pentru alt'a. Intre familiile emancipate, iobagi si dileri, voru fi si vreo 30 mii de familii magiaro-secuiesci. Acestea scóse la o parte cu proprietatile lor un'a într'alta câte 11 jugere = 330,000, totusi cutediamu se afirmamu fără a ne teme de eróre mare, că românii din comitate, districte, cu cei din fundulu regescu, cu cei din cetati si orasie, sunt proprietari de circa 2 milióne 300,000 de jugere.

Dara nobilimea tóta, căta proprietate are? Dn. Hossu o aflá dupa catagrafi'a din 1869 că este numai de 869,395 jugere □ pamentu cultivabile, fără paduri si fără pasiunile comune, adeca cá si la sateni.

Ei bine; dara sciti dv. căti alegatori avea classea séu cast'a privilegiata a nobililoru până în a. 1872? Dn. Hossu ii scóte dupa colegiele electorali la numerulu monstruosu, dara exactu, de 70,770 alegatori, dela etatea de 20 de ani în susu.

Si sutele de mii familii nenobile tieranesce căti alegatori aveau? Tóte, romani, magiari, sasi la unu locu, aveau numai 10,694. Restulu până la 110 mii de alegatori, căti erau între 1869—1872, se vine pe cetati si orasie, precum arataseramu în altu Nr.

Dintre acei 10,694 alegatori căti esu din poporatiunea rurala romanésca? Se stergemu 2694 si se dicemu că acestia sunt magiari si sasi; aru remanea alegatori romani curati din poporatiunea rurala 8000 dicemu optu mii. Colegie electorali

sunt 75, din care 25 cadu pe cetati si orasie, 10 pe Secuime fara orasiile lor; remanu pe comitate numai 40 de colegie electorali. Inparti acum 8000 cu 40, se vinu pe unu colegiu ruralu câte 200 de alegatori romani.

Inparti acum totu cu 40 pe cei 70,770 alegatori nobili, se vinu pe unu colegiu electorale câte 1769¹/₄, nobili contra la 200 romani nenobili.

Bine, dara nobili romani nu sunt? Ba diu sunt; se ne permiteti inse cá pe acea casta romanésca se o examinamu la altu locu.

Se punemu inse, că alegatori romani nu aru fi numai atátia, ci indoitu mai multi, cu cei din cetati si orasie, adeca vreo 16,000. Apói acesti 16 mii de suflete sunt poporul romanescu din Transilvani'a? Acestia si numai acestia se reprezente pe natiunea romanésca? Acesta se fia acelu poporu romanescu alu d-vóstra, pe care l'aru fi parasitu „passivistii si l'aru fi lasatu în prad'a lupiloru”? Atátia sunt toti românii din 1 milionu si 200 de mii, cari se fia mersu până acuma la urna, cá se aléga deputati vrasmasi ai poporului? Ci cá 16 mii de juni, barbati si betrani romani dintre anii 20 până la 80 affi într'o singura subprefectura séu în protopopiatu de 40 mii de suflete.

Noi inse cari amu urmaritu cu destula atentiune tóte alegerile dietali din Transilvani'a, câte s'au intemplat dela 1869 încóce, nu amu cutedia se afirmamu, că din toti alegatorii romani, multi pușini căti voru fi fostu, s'aru fi apropiatu vreodata de cele 75 urne electorali nici macaru diece mii cu totii; dara si din acestia parte mare au mersu séu de frica, séu fia disu spre rusinea lor, mituiti, si inbetati, insielati.

Ací póte că ne voru intimpiná cu art. de lege XXXIII din a. 1874, despre care se dice, că diet'a Ungariei ar fi coresu si amelioratu cu elu art. II alu Transilvaniei din 1848. Nu amu uitatu nici noi acelea modificari spalacite din 1874 si vomu ajunge la apretierea lor.

(Va urmă.)

D. B. Boerescu si cestiunea dunaréna.

Diariulu „Die Presse“, ne aduce în întregulu ei întrevorbirea ce unulu din redactorii acestei foi a avutu cu d. B. Boerescu la Vien'a. Éta acésta întrevorbire, astfelu precum o relatédia acelu redactoru :

D. ministrulu Boerescu me primi cu o deosebita amabilitate si prevenintia si desfasiurá ideile sale cu acea finetia si taria, care au desemnatu în totdeauna pe acestu dibaciu barbatu de stat. Dupa schimbarea politetieloru obicinuite me informai despre starea cestiunii dunarene si despre vederile ce are guvernulu romanu asupra viitórei desvoltari a acestei afaceri.

D. ministrulu Boerescu raspunde: „Este regretabilu că acésta cestiune, printr'o discussiune cam viua prin diare, a dobanditu însemnatatea unei cestiuni politice. Guvernulu romanu ar fi fostu mai bucurosu, cá neintielegerile care esista între

póte si trebue se esiste afara de materia, si asia néga totu ce esista afara de materia. Sciinti'a cea mai vasta si mai profunda inca nu e în stare se afirme cu tóta singuranti'a despre nimicu în lume, cá de unde vine si unde merge, si daca cuiva i-a successu a se estinde până la delinierea materiei matematice si fisice, — a facutu multu, fórtu multu! Si de si a strabatutu cineva până la unu punctu anumitu în adenculu naturei, numai intru atátá póte fi consolatu de ceva sperantia, în cătu fatigele lui nu sunt desierte, reusindu a cunósce ceva; dar si acestu ceva este neasemanatu de micu fatia de întregu universulu si plinu de dubietate, enigme si secrete. Sciintiele chemice si naturali ar fi menite pentru esplicarea, deslusirea organismului, vietiei, dar potu ele óre declará apriatu, că în ce consiste viétia si desvoltarea plantelor, si cá în esentia ce este poterea sensitiva si mobila a animalului? Nu! În stare este óre chemi'a a creá numai unu atomu, care lipsesce din natura? Nu! Daca dara se potu admite diverse poteri si influintie în diversele ebiete, cum se póte constată totusi numai esistentia materiei?....

Materialismulu dice mai departe, că spiritulu omului nu e altu ceva, de cătu rezultatulu activitatiei crerilor. Éta cum demonstra acésta afirmatiune: „Spiritulu este unu productu alu organismului; asia dara unitatea consciintiei este echoulu unitatiei corpului nostru organicu. Corpulu omului simtiesce si scie despre unitatea sa, si acésta cunoscintia de sine este acea ce se dice „ego.“ De aici se póte esplicá, că pentru-ce acestu „ego“ este conducătoriulu omului în tóta viétia sa, si pentru ce acelu „ego“ dispere, daca crerii prin vreo lovitura violenta devinu vatemati. Din acésta cauza — dice materialismulu, că omulu este numai o fiintia simtitoare. A cugetá este a simti, ér' consciintia de sine este celu mai intimu simtiementu alu valórei proprii. Fiindu-cá tóte organele simtitoare se concentrédia în creri: crerii se potu dice isvorulu spiritului, si relatiunea lor este analóga cu cea dintre fiere si ficatu si dintre sangele oxigenatu si plamani.

(Va urmă.)

Romani'a si Austro-Ungari'a se fia judecate numai din puncte de vedere economice. Si între Austro-Ungari'a si aliati'a sa Germani'a esista deosebiri de vedere asupra tractatului de comerciu ce voiescu a inchieia, dara aceste deosebiri nu sunt amestecate în discussiunea publica cu consideratiuni politice, si totu într'unu astfelu de chipu obiectivu ar trebui, dupa parerea mea, se fia privita si discutata cestiunea dunaréna. Dara sciti cá la noi în tiéra se afla o opozitiune violenta, care atátu prin diarele nóstre, cătu si prin cele din strainatate, voiesce a usá de cestiunea dunaréna spre a face doue lucruri: antaiu, a resturná ministeriulu actualu si alu douilea, a inpedicá ori-ce întielegere între Romani'a cu Austro-Ungari'a, si respectivu cu Germani'a.

— Credeti, dle ministru, că opozitiunea isi va potea esecutá planurile ei? întrebai eu apoi.

— Acésta depinde dela aceea, raspunde barbatulu de stat romanu, daca factorii inpartasiti si principali voru conservá sangele lor rece si o dreptate plina de consideratiuni în viitórea desfasiurare a cestiunii dunarene. Nu este nici unu barbatu seriosu la noi, care se nu marturisésca, că Austro-Ungari'a are de ingrijitu si de aparatu interesele intemeiate si înseminate la Dunare, cá arter'a ei de viatia. Dara de alta parte, nu va esista nici unu ministeriu în Romani'a, care se aiba curagiulu de a luá parte la o astfelu de solutiune a cestiunii dunarene, care ar vatamá interesele materiale ale Romaniei, sau ar incalcá drepturile de suveranitate ale statului nostru. Dara interesele ce avemu noi si monarchi'a d-v. la Dunare, nu sunt de o asemenea natura, în cătu interesele romane se nu póta gasi alaturi cu cele austro-ungare o aperare si satisfacere echitabila în acelasiu timp. Eu credu inse cá Romani'a si Austro-Ungari'a au chiaru în unele puncte interese comune în cestiunea dunaréna, si de aceea sunt convinsu, că în cele din urma se va ajunge la unu arangementu satisfacătoriu alu întregi afaceri. Atátu Austro-Ungari'a cătu si Romani'a tinu la o amicia de vecinatate durabila, si daca se va lasá desvoltarii lucrurilor cursulu seu naturalu, fara a fi intru nimic influentiatu de violentie, apoi se va ajunge neaperatu la întielegerea dorita de ambele state atátu în cestiunea dunaréna, cătu si în alte cestiuni. Daca nu s'a ajunsu déjà la acésta întielegere până astadi, apoi vin'a nu este a ne-echitatii reciproce, ci a prea multului zelu de ambele parti.

— Ce ideia aveti despre resolvarea greutatiloru care domnescu în cestiunea dunaréna?

— Eu credu, replica d. ministru Boerescu, că nimeni nu póte se ve precisedie acésta astadi într'unu chipu amenuntitu; acésta se va potea face tocmai atunci, candu comisiunea se va întruni din nou în Novembre si candu delegatii fia-carui statu se voru pronuntia din nou asupra esecutarii articolului 55 din tractatulu dela Berlin. De altu-mentrelea este vedintu, că în cestiuni în care se ciocnescu interesele, nu se póte ajunge la scopu, de cătu numai prin concessiuni reciproce.

— Dara óre opozitiunea, observai eu, care tine astadi unu limbagiu atátu de aspru nu numai contra ministeriului, ci si contra Altetiei Sale principelui Carolu si contra Austro-Ungariei, nu va esplotá nisce astfelu de concessiuni cu ori-ce pretiu, în cătu se faca cá actualulu ministeriu se aiba o campania parlamentara anevoiósá?

— În acestu momentu, raspunde d. Boerescu, avemu în tiéra o opozitiune de si nu periculósá, dara fórtu neastemperata, si care nu este tocmai scrupulósá în alegerea mijlóceloru si sprijiniloru ei. Nici unu ministeriu nu s'a affatu până acum în fati'a unei opozitiuni tocmai pline de consideratiuni, si de aceea si celu actualu scie se supórté atacurile protivniciloru lui cu o nepasare constitutională. Intru ceea-ce privesce atacurile în parte contra persónei Altetiei Sale principele Carolu, care n'au pornitu până acum de cătu dela nisce ambitiosi orbiti si rataciti, apoi ele sunt condamnate în tóta tiér'a în chipulu celu mai aspru. Alteti'a Sa principele dispune atátu de multu, ba inca în gradulu celu mai mare de amórea si admiratiunea supusiloru sei, în cătu este o proba urita de convin-gerea si marimea unui partitu, candu elu se vede nevoitu a amestecá persón'a domnitoriului tiei în discussiunile de tóta diu'a.

— Dara intru ceea-ce privesce atitudinea opiniunei publice fatia cu Austro-Ungari'a? observai eu profitandu de o pauza.

— Cătu pentru acestu punctu, dice diplomatulu romanu, apoi ve voiu raspunde bucurosu dupa propriile mele vederi. Ve este negresitu destulu de bine cunoscutu, că acum cátiva ani chiaru, amicii Austro-Ungariei erau în minoritate în opiniunea nóstra publica. A trebuitu se suportu

cu ajutoriulu simtiuriloru o potemu cunósce, si cumcă acésta cunoscintia a obiectelor ce cadu sub simtiri este adeverata — nu suferé indoiéla: inse cu ajutoriulu simtiuriloru numai valórea estera si însemnatatea obiectelor o potemu cunósce, éra esentialulu si cauzele interne le potemu cunósce numai prin aplicarea corecta a conceptelor anterioré rationali, — va se dica: cunoscintia adeverata despre óre-care obiectu numai prin cugetare, séu prin conecsiunea elementelor anterioré si posterioré ale facultatiei cugetátore ne-o potemu castigá. Prin urmărea teori'a materialistiloru, că numai aceea potemu scí si cunósce, ce cade immediatu sub simtiri, nu este fundata, pentru că singuru numai simtiulu nu este destulu de eficace si de ajunsu spre aceea.

Materialismulu mai departe néga neconscientiositatea simtiuriloru umane, séu că omulu nu póte reflectá asupra simtiuriloru sale si nu si le póte representá; nu admite corectitatea analogiei si valórea logice, pe care insusi isi basédia afirmatiunile sale.

Amesuratu conceptelor a priori, orice efectu su-pune cauza. Daca efectele sunt diverse, atunci mai pre susu de orice indoiéla cauzele sunt diverse. Inse, de órece cu ajutoriulu simtiuriloru estere numai fenomenele lumii estere, ce aparu în timpu si spatiu, le potemu observá, éra manifestatiunile interne numai în timpu si numai prin simtiulu internu: urmédia, că acele sunt diverse; pentru-cá ceea ce esista si în timpu si în spatiu, se numesce materia, si ceea ce esista numai în timpu, se numesce spiritulu. „De multu s'a constatat — dice Chateaubriand — că spiritulu esentialminte se distinge de însusirile materiei, pentru-cá acela nu este intensivu nici divisibile. E dreptu, că nu potemu patrunde în esenti'a spiritului, dar si aceea este dreptu, că totu asia de pușinu suntemu în stare a patrunde în esenti'a materiei; inse pentru aceea cine si-ar fi adusu aminte se nege realitatea simtiuriloru estere? Déca nu: atunci nici esistentia reale a spiritului nu se póte negá.“

De comunu celu ce se ocupa timpu mai lungu cu scrutarea naturei, pe nesimtite uita, că si altu ceva mai

multa vreme cu mai multi din partisanii mei că o imputare complimentului de austrofilia ce mi se facea, dara evenimentele politice din acesti din urma ani si perspectiv'a care se deschide pôte pe viitoru pentru tiér'a noastră, au facutu că maiortatea opiniunii nóstre publice se vîna la cunoscintia, că restabilirea unoru relatiuni amicale cu monarchia habsburgica este in interessulu Romaniei. Dara, dupa parerea mea, respandirea si cultivarea cu ingrijire a acestei cunoscintie pôte se aiba numai atunci unu successu, candu ea va prinde radacini nu numai in gubernu, ci si in opiniunea publica si nu va fi inpedicata de influentie esteriore din cutare séu cutare parte. Restabilirea unei intielegeri între Austro-Ungari'a si Romani'a nu pôte se fia aranjata cu maestria dupa parerea mea, numai de unu ministeriu de ocaziune. Pentru-că o asemenea intielegere, se fia durabila, apoi trebue mai antaiu, că ea se fia voita de opiniunea noastră publica parlamentara, bine intielesu negresitu că va domni si in patria d-v. totu o asemenea convingere si că toti factorii politici mai insemnati din Austro-Ungari'a voru inlaturá ceea-ce ar potea se inpedice pe Romani'a dela restabilirea intielegerei. Dara si in acésta privintia am cele mai bune sperantie, de vreme ce am convingerea că restabilirea unoru relatiuni politice amicale este in interessulu firescu alu ambelor state. („Romanulu“)

Correspondentie particulare ale „Observatoriului“.

— B.-Pest'a, 1 Octobré st. n. 1880.

In 30 Sept. a. c. s'a tinutu in sal'a seminarului centralu din B.-Pest'a sedinti'a a 15-a ordinaria anuala a Societatiei „St. Ladislau“, a carei vocatiune per eminentiam e ajutorarea Ciangailoru din Moldov'a. Credemu că o descriere scurta a aceleia nu va fi fara interessu pentru noi romanii.

Dupa ce se deschide sedinti'a prin presied. Episcopu alu Sathmarelui L. Schlauch cu o vorbire, in care isi descopere dorerea sa, că ungrimeea nu intempina pe Societatea „St-lui Ladislau“ cu caldura cu care ar trebui, secretariulu face raportu despre activitatea societatei din anulu acesta. Comissiunea alésa in anulu trecut, cu missiunea spre a visitá pe ungurii ciangai si pe alti magiari din Romani'a, Moldov'a, Bucovin'a sub conducerea rev. dn. Rubinsky, episcopu in partibus infidelium, si-a implinitu missiunea ca-ci a caletoritu preste totu pe unde se afla unguri in Romani'a si Bucovin'a. Bani incassati in anulu trecut s'au folositu spre scopurile anumite.

Anume s'au inpartitu la comunele bisericesci ale ciangailoru din Moldov'a sum'a de v. a. fl. 2244 (circa 5600 franci); la biserici si scoli serace cath. unguresci preste 700 fl., s'au tramisu si la Rom'a 1500 franci in aur. Membrii fundatori nu s'au sporitu de cātu cu unulu; cei ordinari*) cu forte pucini, s. a. Dupa acestea se plange că pretimeea de pe sate e de vina pentru indiferentismulu poporului fačia de acésta societate, ca-ci nu'i destulu de zelósa intru recomandarea spriginirei aceleia la poporu, si apoi aducēdu exemple dela catholicii din Germani'a, Franci'a, chiaru si din Angli'a, spune că de ar fi si pretimeea ungurésca asia de zelósa si de s'ar formá si in Ungari'a pretotindenea comitete si sub-comitete cá in statele numite, fara mari sacrificii, numai din pucini cruceri ai poporului s'ar potea aduná sume frumóse, cá se fia folosite spre scopurile Societatei. — Adunarea la acésta decide, că eppulu presiedinte se invite pe toti episcopii Ungariei, că sub presiedinti'a câte unui membru mai inaltu din cleru se se formeie in fia-care diecesa câte unu comitetu, care se se ingrijésca de adunarea baniloru si sporirea membriloru.

Dupace-se cetescu si ratiunile despre cassa etc. urmédia referad'a episcopului i. p. i. Rubinszky despre rezultatulu visitatiunei facute in anulu acesta in partile locuite de ciangai.

Comissiunea a visitatu mai antaiu pe ciango-secuii din Munteni'a (mai bine din Bucuresci), aflandu că aceia in Munteni'a nicairi nu se afla in comuna compacta si curatu ungurésca, ci respanditi in diferite parti. La eppi'a rom. cath. din Bucuresci este seminaru cu clase inf. gimn. si cursu de teologia si unu internatu, in care sunt si vr'o 2—3 magiari; se mai afla in Bucuresci unu conventu de franciscani (in maiortate unguri) si unu institutu cath. de fete. — In Moldavi'a ciangaii sunt mai compacti; aci formédia comunitati curatu magiare, starea materiala aloru se pôte dice buna, compunu vr'o 20 parochii cu vr'o 3—4 parochi unguri, ceialti italieni etc. Scólele lor nu stau la nivelulu cerutu, nu au invetiatori calificati; ar fi dar de doritu infintiarea unei preparandii cath. (unguresci) in vre-una din comunele ciangaiesci; statulu romanu promite 2500 franci anuali pentru professori. — Pentru cá poporulu

*) Pentru cá se fia cineva membru fundatoriu, depune odata pentru totudeauna 50 fl., pentru cá se fia membru ordinariu bagatell'a de 6 cr. pe luna, 72 cr. pe anu.

In seminarulu centrale inca s'a cerculatu list'a pentru inscriere de membrii ordinari; dara nefacēdu-se pressiune din partea superioriloru că in alti ani, pe candu la olalta lista totu atunci circulata pentru misiuni in „Afri'a centrale“ s'au in scrisu vr'o 60—70 din cei 83 de teologi; la „Soc. S. Ladislau“ nu s'au in scrisu de cātu 12—15 insi, si aceia slovaci si ruteni renegati. Nu se prea inflacara maimultu nice viitórea preotie ung. spre asemenea scopuri philanthropice(?)

se aiba mai multi preoti unguri, propune cá societatea se se ingrijésca, cá vr'o 2—3 copii ciangai se fia educati si preparati (prin mijlócele clerului), séu in internatulu din Bucuresci, séu in vr'unu institutu din Ungari'a. La acésta eppulu Szabó din Sabari'a (Szombathely) declara, că elu va tinea séu in cursu gimn. séu teologia cu tóte celea de lipsa pe unu copilu ciangau, éra adunarea decide, că deocamdata eppulu din Bucuresci se fia invitat a se declará, daca si sub ce conditiuni ar primi câte doi trei copii ciangai in internatu. — Ungurii din Bucovin'a stau bine, formédia cinci parochii cu preoti unguri, stau sub jurisdictiunea Archiepiscopului polonu din Leopole.

Dupa desbaterea mai multoru obiecte secundarie sedinti'a se inchide.*) v. p. p.

— Responso aparutu in fói'a „Biserice'a si Scól'a“ la 7/14 Septembé, Nr. 37.

— Halmagiu, 30 Aug. 1880.

Onoratei redactiuni dela „Biserice'a si scól'a“ in Aradu. Védiendu in mai multe foi de ale nóstre, cum si in „Biserice'a si scól'a“ imputarea ce mi se face, pentru-că la diu'a Majestatii Sale s'ar fi cantatu si innuri magiare in biserice'a noastră de aici, in interessulu adeverului me aflu indemnatu a espune din parte-mi cele intemplete, pentru-că onoratulu publicu se póta judecá, in cātu a'si fi culpabilu de invinuirea ce mi se face.

Fiindu in Halmagiu numai 2 biserici romane si adeca un'a a noastră si alt'a greco-catholica, asia amplotiati si locuitorii de alte confessiuni de aici au fostu siliti a cercetá la serbatori si solemnitati una séu alta din cele 2 biserici romane.

Pe timpulu absolutismulu amplotiati si ceialti de alte confessiuni cercetau biserice'a noastră, in care la diu'a Majestatii Sale se cantá innulu in 2 limbi, adeca in cea romana si cea germana; éra dupa absolutismu functionarii cercetara mai multu biserice'a greco-catholica din locu, in care in timpulu mai din urma se cantá éra si innulu in 2 limbi, anume in cea romana si in cea magiara.

In anulu acesta fiindu biserice'a greco catholica sub reparatura, si nepotēdu-se tinea in trens'a servitiulu divinu, functionarii si altu poporu de alte confessiuni din locu, la diu'a Majestatii Sale au venit cu totii la biserice'a noastră, si au cerutu cu staruintia, că precum s'a indatinatu sub absolutismu a se cantá innulu si in limb'a germana, totu asemenea se se cante acuma macaru o strofa si in limb'a magiara cá limba a statului. In o asemenea positiune eu si alti fruntasi ai bisericei nóstre nu ne-amu potutu opune pressiunei morale a unei multimi inpunetóre, ci amu lasatu de s'a cantatu o strofa si in limb'a magiara, cá se nu provocamu asupra poporului ur'a acelor functionari, cu cari poporulu vine mai in tóte dilele in atingere.

Totu asemenea inpregiurari si asemenea pressiune morala ne-a indemnatu de amu lasatu si la diu'a St. Stefanu a se cantá o strofa si in limb'a magiara.

Amu prevediutu, că vomu fi osinditi de opini'a publica pentru acestea, dar acela, carele va considerá mai de aprópe inpregiurarile nóstre, si carele scie ce va se dica candu o ceta de functionari de statu, municipali si domeniali, de care poporulu nostru are lipsa in tóta diu'a, credemu că nu va considerá numai fapt'a, dar si inpregiurarile ce a produsu aceia.

In cātu pentru viitoru speramu, că ceeaalta biserica sora ne va scuti cá si in trecut de asia ceva.

Ioanu Groz'a m. p.,
protopresbiteru.

Budgetulu

Asociatiunei transilvane pentru literatur'a romana si cultur'a poporului romanu, pe anulu adm. 1880/1.**)

I. Venite.

Conformu raportului cassariului din 27 Iuliu 1880 Nr. 161 sum'a disponibila pe anulu 1880/1 este de 4392 fl. 57 cr.

II. Spese.

1. Pentru sectiunile scientifice 800 fl. NB. In acésta suma intra si publicarea foiei Asociatiunei, precum si o remuneratiune de 100 fl. pentru redactarea fasciculului I din Annale pro 1880.

*) Reflexiunile ulterioari facute de dn. corespondente, atātu relative la generositatea gubernului romanescu cu privire la ciangai, cātu si la inpregiurarile romaniloru din Macedoni'a, Epiru, Tesali'a etc., le rezervam pentru alta-data, din cauza că acelea cestiuni au se fia tractate inca si din alte puncte de vedere. Gubernulu si legislativ'a Romaniei nu a datu niciodata nume de generositate, ci de datorintia la totu ce votédia si dá pentru infintiare de scóle si alte institute de cultura destinate pentru cetatienii aceleiasi patrie. Dara in casulu de fačia gubernulu avuse a face totudeauna cu scaunulu Romei, cu scrupoli religiosi; asia ia lasatu cam de capulu lor. Astadi este altmentrea. Scaunulu Romei se afla in buna intielegere cu gubernulu Romaniei si nu credemu că Rom'a se suferi vreodata amesteculu episcopului ungurescu in afacerile eclesiastice si scolastice ale catholiciloru de orice nationalitate, locuitori pe teritoriulu Romaniei. In cātu pentru fratii nostrii din tierile turcesci — nu peru ei din lips'a baniloru, de care au celu mai pucinu cātu noi cei din Transilvani'a si Ungari'a, dara peru din lipsa de apostoli.

Not'a Red. Obs. **) Spre mai buna orientare a membriloru Asociatiunei transilvane, facemu locu budgetulu seu specificatu positiune de positiune asia, precum s'a votatu acela in adunarea generala dela Turd'a si precum are se'lu execute comitetulu.

2. Pentru procurarea de carti la bibliotec'a Asociatiunei	100 fl.
3. Pentru Florianu Portius unu premiu pentru „Flora fanerogama din fostulu districtu Naseudu“ in suma de 20 ₰	110 „
4. Doue stipendii á 60 fl. pentru tineri séu tinere cari voru invetiá la vreunu institutu de meserii séu industria in patria	120 „
5. Unu stipendiu pentru unu studentu de agronomia la vreunu institutu din patria	60 „
6. Idem pentru unu elevu la scól'a reala	70 „
7. Idem pentru unu elevu la scól'a comerciala	70 „
8. Idem pentru unu studentu la gimnasiu	70 „
9. Idem pentru unu studentu de filosofia la vre universitate	400 „
10. Doue stipendii pentru doi ascultatori de pedagogia in patria á 60 fl. (1 vacantu)	120 „
11. Unu stipendiu pentru unu gimnasistu din fostulu comitatu alu „Dobocei“	60 „
12. Idem pentru unu gimnasistu din fundatiunea „N. Marinoviciu“	60 „
13. Idem pentru unu gimnasistu din fundatiunea „Galliana“	60 „
14. Unu ajutoriu pentru unu gimnasistu din fundatiunea „E. D. Basiota“	20 „
15. Doue ajutóre pentru meseriasi din fundatiunea „Tofaléna“ á 20 fl. (1 vacantu)	40 „
16. Ajutóre pentru sodali si invetiacei de meserii	100 „
17. Ajutoriu pentru scól'a de fetitie din Campeni	200 „
18. Idem pentru scól'a din Lapusiulu-ungurescu	100 „
19. Remuneratiune secretariului II	300 „
20. Idem cassariului	200 „
21. Idem bibliotecariului (archivariu)	60 „
22. Spese de cancelaria	100 „
23. Chiria pentru localulu cancelariei	100 „
24. Spese extraordinari din cari se se acopere si spesele espositiunei pâna la sum'a de	700 „
25. Pentru unu scriitoriu in cancelaria	150 „
26. Pentru servitoriulu de cancelaria	180 „
27. Premiu pentru comentariulu legei comunale dela a. 1879	150 „
Sum'a	4500 fl.

adeca: Patru mii cinci sute florini v. a.

III. Bilantiu.

I. Venite	4392 fl. 58 cr.
II. Spese	4500 fl. — cr.
Deficitu	107 fl. 43 cr.

Sciri diverse.

— (Onomastic'a M. Sale imperatului Franciscu Josifu I) s'a serbatu in diu'a de 4 l. c. cá si in alti ani prin cetirea de liturghii solemne si rogaciuni in tóte bisericile, fara deosebire de confessiune. Aici in Sibiiu edificiele publice au fostu decorate cu stindardele usitate, éra corporatiunile militare si civile au asistatu in costumu de parada la miss'a solemna celebrata in biserice'a rom. cath. din locu.

— (Cogressulu bisericei gr. or. amanatu.) Ceea ce cu câteva dile inainte de acésta numai se sioptea, astadi este o fapta acreditata in modu oficiosu. Sessiunea Congressului bisericei gr. or. a fostu adeca amanata, pe anulu viitoru 1881.

— (Cutremuru de pamentu.) In dimineti'a de 3 l. c. pe la 6 ore 45 minute s'au simtitu aici si in intréga Transilvani'a unu cutremuru de pamentu undulatoriu. Oscilatiunile urmate dela vestu spre ostu, in numeru de 5—8 au fostu destulu de puternice pentru de a pune in misicare mobilele de prin case, se faca a suná geamurile de pe la ferestrii si a face pe cei carii dormeau inca se se destepse si se sara de prin asternuturile lor. Acésta sguduitura a pamentului au duratu cá vreo 6 secunde. A dou'a di dupa cutremuru timpulu, din ce érá seninu si placutu, s'au inuoratu, s'au recitu si se pregatea de plóia. Astadi éramu avemu timpu frumosu.

— (Prim'a conferintia in limb'a francesca a d-nei M. Abbadie) a fostu cercetata de unu publicu alesu, in parte mare de dame. D-n'a professóre a corespunsu intru tóte asteptariloru avute, ceea ce publiculu a probatu prin incordat'a atentiune, si viulu interesu, cu care a urmatu aprópe doue ore intregi, interessantei si spiritualei analise facute classicei piese alui Molière, ce pórtá titlulu „Les femmes savantes.“ D-n'a Abbadie este o aparitiune originala, scie se fia de o amabilitate insinuatóre, dispune de o voce, de si nu puternica dara destulu de sonora si bine accentuata, pentru cá se póta fi intielésa si isi acompániédia espunerea obiectului seu prin gesturi elocente ci espressive. Concentrandu-ne parerea noastră in pucine cuvinte, vomu dice, că d-n'a Abbadie ar face onóre ori-carei catedre de professóre.

Premisse acestea, ne permitemu a observá cu

tóta buna-vointi'a, cá de órece publiculu nostru cunosătoriu de limb'a francesa in majoritatea sa, nu este destulu de versatu in literatur'a classica a francesiloru, pentru cá se fia in stare a profitá multu dintr'o analiza atátu de erudita, precum a fostu aceea a piesei lui Molière, d-n'a professóre va face cu multu mai bine. déca pentru viitórele sale conferentie, isi va alege nisce materii mai apropiate si mai captivatóre pentru publiculu d-sale. Nu ne indoimu cá d-n'a Abbadie, pe care o amu auditu vorbindu cu atáta inteligentia si eruditune despre un'a din nemurítorele piese alui Molière, va sci se ne vorbésca si intretiena totu asia de bine si despre materii de unu interesu mai palpitantu. Asia de exemplu, ne-ar putea descrie viéti'a eroineloru revolutiunei franceze, ne-ar putea face o paralela intre Mari'a Stuart si Mari'a Antoinett'a, ne-ar putea vorbi despre salónele celebreloru femei franceze, precum au fostu d-nele: Recamier, Tallien, Staël, Roland, George Sand si altele, care aru fi nisce materii mai acomodate si mai bine gustate, de cátu o erudita analiza si comentare a classiciloru francesi, pentru a caroru intielegere se cere unu studiu seriosu si aprofundatu si o deosebita predispositiune poetica.

Schimbandu program'a materieloru, nu ne indoimu, cá d-n'a Abbadie va avea placerea si satisfactiunea de a isi vedea auditoriulu crescéndu si remanendu'i fidelu, ceea ce i-o dorimu din sufletu, pentru-cá o merita din tóte punctele de vedere.

— (Invitare.) Convocandu-se dupa scurta amanare, adunarea generala din anulu acesta a „Societatii pentru fondu de teatru“ pe dilele de 17 si 18 Octombore st. n. la Sibiiu, toti acei onor. óspeti, cari voru fi decisi a luá parte la acésta adunare, sunt invitati, a se insinúa pàna celu multu in 12 l. c. la subscrisulu secretariu alu comitetului de primire din Sibiiu, pentru cá se se póta luá de timpuriu mesurile cuviintióse, relative la primirea si incuarterarea onor. óspeti eventuali.

Sibiiu, 2 Octobore st. n. 1880.

Jer. G. Baritiu.

— († Manolache Costache Epureanu.) Remasitiile acestui distinsu si regretatu barbatu de statu alu Romaniei, precum i se telegrafédia „Tim-pului“, au sositu Domineca la Iscani, éra de acolo Luni sér'a la Barladu, unde inmormentarea au avutu locu Marti a dou'a di.

Fia-i tierin'a usióra si memori'a neuitata!

— (De viitoriu conducătoriu alu partidului conservatoru) in loculu decedatului M. C. Epureanu, se vorbesce, cá se va alege si proclamá d. Vasile Alesandri, celebrulu poetu alu Romaniei.

— (Partidulu russo-filu din Romani'a) reprezentatu in publicitate prin faimosulu seu diariu „Democratia Nationala“ in urm'a repasirei mai multoru partisani de influentia, se afla in deplina dissolutiune; ceea ce ne explica si neregularitatea in primirea acelu diariu, observata in septamanile trecute.

— (Intreruperea comunicatiunei) causata pe lini'a Brasiovu-Bucuresci, pare cá inca totu mai durédia, de órece diariile din capitala le primimu totu a 2 si a 3 di, éra scrisorile d'abia a patr'a di.

— (Multiamita publica.) Biseric'a gr. catholica din Timisiór'a si-a serbatu aniversari'a a 109-a a consacrariei sale respective a chramului seu Sant'a Mari'a mica in 8 Sept. st. v. cu festivitate pura bisericesca in tóta modesti'a indatinata, in presenti'a unui publicu numerosu, neavendu alta marire, de cátu ánimile credintiosiloru evlaviosi, carii intra intr'ensa. Cu acésta ocaziune au fostu suprinisa modest'a mea biseric'a prin amicabil'a participare la servitiulu divin a reuniunei cantaretiloru romani — fosti membrii ai desfiintiatului coru vocalu — carii si mai departe cultiva cantarile bisericesci — si carii sub conducerea domnului Demetriu Vladica, au executatu cantarile bisericesci cu precisiune si cu destula scóla, spre marirea lui Domnedieu, spre inaltiarea cultului divin, si spre mangaiarea piului auditoriu. Fia deci aceste linii dedicate cá multamire publica, bravei trupe a cantaretiloru, din partea comunei bisericesci gr. catholice.

Georgiu Traila m. p.,
parochu.

Bibliografia.

— (Anuntiu de prenumeratiune) la parte'a a III-a din „Memoriulu“ lui Josifu Sterca Siulutiú de Carpenisiu.

Coprinsulu va fi:

1. *Resfrangerea si indreptarea mai multoru neadeveruri, faprice si istorice, coprinse in biografi a mitropolitului Siaguna, scrisa de archim. N. Pope'a.*

2. *Mai multe fapte si intemplari memorabili din anii 1848/9, 1861, 1863/4, 1865, privitóre la istoria contimporana.*

3. *Monografi'a Abrudului si a muntiloru apuseni, cu preferintia a comuneloru Carpenisiu, Abrud-satu si Buciumu. Libertatile loru asigurate prin diplome si donatiuni regesci si princiare. Luptele loru pentru independintia. Ajungerea loru in stare'a de jobagi. Incerarea loru de a se eliberá éra. Caus'a celebra cu Varga Catarin'a. Arestarea ei prin Vicariulu Siagun'a. Opiniunea prefectiloru romani asupra acestui faptu, s. a. t. s. a. t.*

4. *Mai multe episóde memorabile din viéti'a prefectului Avramu Jancu, necunoscute pàna acuma. Dorerea sufletésca a densului si caus'a nefericirii sale. Ultimele óre ale prefectului Dobra. s. a. t.*

Brosiur'a acésta va fi de 8—9 cóle, formatu octavu, charthia fina, litere moderne franceze, pretiulu 80 cr. plus 5 cr. porto postalu. Prenumeratiunea se póte face la autorulu in Sibiiu.

Dela 10 exemplarie colectantiloru se dá unulu gratis.

Numai atâtea exemplare se voru tipari, cáti prenumeranti se voru inscrie in listele de prenumeratiune.

Listele au a se tramite negresitu pàna in 1 Novembre 1880 la autorulu in Sibiiu; éra pretiulu este a se plati pàna in 20 Decembre 1880. Oplu acesta se va espedá prenumerantiloru de sicuru, pàna la 1 Ianuariu 1881 st. n.

J. St. Siulutiú de Carpenisiu.

Coprinsulu acestei brosiure a d. J. St. Siulutiú de Carpenisiu va fi atátu de interesantu si de inportantu pentru istoria nóstra nationala, in cátu orice recomandatiune din partene ar fi de prisosu, cu atátu mai virtosu, cá publiculu cunósce dejá din cele doue parti anterióre ale „Memoriului“ cátu este d-lu autoru de competente si versatu in materi'a ce tractédia, precum si zelulu si sacrificiile banesci ce le-au intrebuintiatu pentru culegerea pretiosului seu materialu, din sorginti ce numai d-lui i-au statu la dispositiune. Nu ne indoimu deci, cá onor. publicu se va grabi a prenumera la acestu opu, acarui valóre nu stá in nici-o comparatiune cu modestulu pretiu ce-i l'au ficsatu autorulu ei, care este cu multu mai presusu de cátu se faca specula cu publicatiunile sale. Red.

— **Indreptariu practicu in tóte afacerile finantiale.** Compusu pe bas'a legiloru si ordinatiuniloru finantiale, ce sunt in vigóre, de Georgiu Popu, secretariu reg. finantialu si presiedinte alu oficiului pentru mesurarea competintieloru din Alb'a-Jul'i'a. Tiparitu la Blasiu in optu fasciclii. Oplu intregu 446 pagine form. 8-vo. Pretiulu unui exemplariu 2 fl. 50 cr. v. a.

Reflectamu din nou la acestu opu, cá si la altele lucrari juridice romanesci mai de inainte, ale dd-loru Joanu cav. Puscariu si Josifu Popu, acum, candu vedemu cá si adunarea generala a Asociatiunea transilvane tinuta in Turd'a a decisu a se anuntia unu premiu de v. a. fl. 150 pentru celu mai bunu comentariu ce se va scrie in limb'a nóstra nationala despre nou'a lege comunalá din a. 1879.

Lege comunalá si comentariu la dens'a! Noi eramu pàna aci de parere, cá o lege comunalá, cu care poporatiunea are a face in tóte dilele, trebue se fia din capulu locului, atátu de clara, simpla, bine respicata, concisa si cátu se póte mai scurta, in cátu se nu aiba nici-o trebuintia de vre-unu altu comentariu, afara de acela, pe care'lu póte dá ori-ce omu trecutú prin 4—5 classe gimnasiali, dotatu dela natura cu minte sanetósa si practica, cunosătoriu de viéti'a si de inpregiurarile locali ale comuneloru respective. Se pare inse, cá dupa ce Ddieu ne batú cu sute de legi, mai totu inportate din staturi straine, traduse reu, aplicate si mai reu, jurisconsultii nostrii s'au convinsu de imperiós'a necesitate, cá legile redactate in limb'a magiara nu numai se ni le traducemu noi noue, ci se ni le si comentamu, si inca prin jurisconsulti eminenti, tari in specialitatea loru atátu cá teoria cátu si cá praxe.

Pe lãnga ce dorimu cá se se afle comentatoru a-deveratu maiestru la legea comunalá, pàna ce nu va plesni prin capetele altoru legislatori de-a o mai schimbá si pe acésta, recomandamu la toti cáti au a face cu nevoi finantiali, si se temu de spoliatiuni, cá se studiedie pe cei 526 de §§-i, din cáti este compusa cartea d-lui G. Popu. In acelu codru de §§-i, contribuabili voru aflá, pe o introducere instructiva de optu pagine, in patru parti ale cartiei, nu numai invetiaturi finantiali (fiscali le dicu in Romani'a) in sensulu strinsu alu cuventului despre tóte speciile de inoposite directe si indirecte, monopole, loterii etc., ci si despre acelea acte civili, care trebue se tréca si prin manile fisciului, precum contracte de cea mai mare diversitate (pag. 213—272), de cartile imobiliiloru (funduarie le dicu

in Ardealu), legitimiatiunea prunciloru, dreptulu de succesiune (hereditate, clironomia), testamente, aequivalente, timbre pe documente etc.

Éta legi si comentarie fórté necesarie, folosite inse de prea púini, din care cauza li se intempla daune, in cátu uneori le séca sufletulu.

— (Premiu de 80 franci in auru.) Directiunea institutului correct. reg. dela VácZ a depusu unu premiu de 80 franci solvindi in auru din fundulu propriu, pentru cea mai buna carte instructiva de cetitu pre sém'a acelor robu, cari suferindu partea cea mai mare din pedépsa, se apropia cátra capetulu robiei („A szabadoshoz közelálló fegyenczek részére alkalmas, jellem-szilárdító, erkölcsi és vallásos irányu olvasmány“). — Censurarea manuscriseloru a fostu incredintiata unei comissiuni de doi si in casulu de divergentia a decisu ministeriulu reg. m. de justitia. La concursu s'au admissu numai oficiali, preoti si invetiatori dela cele 6 institute reg. de correctiune; concurenti au fostu 12 la numeru si intre acestia doi romani, professorulu si preotulu dela institutulu de corectiune din Gherl'a. Premiulu fu adjudecatu domnului protopopu onor. si preotu gr. cath. dela institutulu din Gherl'a Joanu Papiu pentru lucrarea domniei sale „A lelki orvos és tanácsai“ (Doctorulu sufletescu si svaturile lui) — carele a si primitu premiulu in dilele aceste. A mai fostu laudatu si oplu preotului rom. cath. dela VácZ.

Speramu cá dn. Papiu va traduce oplu seu si in limb'a romana, dar' si pàna atunci ilu felicitamu pentru reportarea invingerei onorifice.

Abonamentu nou la „Observatoriulu“.

Prin acésta se deschide abonamentu nou pe triloniulu Octobore — Decembre a. c. si anume:

cu 2 fl. v. a. in laintrulu monarchiei,
cu 2 fl. 50 cr. séu 6 franci in strainetate.

Acei p. t. domni abonati alu caroru abonamentu espira cu ultim'a Septembore st. v. sunt rogati a'si reinnoi abonamentulu de timpuriu, pentru cá se nu suferé intrerupere in espedarea diariului.

Bani de abonamentu se transmitu mai usioru si mai sicuru prin asemnatiuni postale (mandate) de a dreptulu la: „Observatoriulu“ in Sibiiu.

Esemplarie complete mai avemu numai dela 1/13 Juliu a. c.

Conditiiunile de abonamentu se potu vedea in fruntea diariului.

Redactiunea.

Pretiurile cerealeloru

si altoru obiecte de traiu au fostu la

1 Octobore st. n. in Sibiiu:

Gráu, dupa cualitati	1 hectolitr	fl. 6.60—7.60
Gráu, amestecatu	1 „	„ 5.10—6.10
Secara	1 „	„ 5.10—5.50
Papusiou	1 „	„ 4.60—5.—
Ordiu	1 „	„ 4.10—4.50
Ovesu	1 „	„ 1.80—2.20
Cartofi	1 „	„ 1.60—2.—
Mazare	1 „	„ 6.—7.—
Linte	1 „	„ 9.—10.—
Fasole	1 „	„ 5.—6.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„ 34.—36.—
Untura (unsóre topita)	50 „	„ 30.—32.—
Carne de vita	1 „	„ —46
Oua 10 de	1 „	„ —20

Spre scire.

La Nicolau Avramu, invetiatoriu in Totvaradia post'a Soborsin se afla spre vendiare:

A. 1500 pomi nobili a 20 cr.

Si adeca: I. meri. — II. peri, — III. pruni, — IV. caisini, — V. ciresi, — VI. nuci a 25 cr. — VII. agrisi (köszméte, Stachelbeere) a 10 cr.

B. Sementiari.

VIII. Fragari (dudi, eperfa) sut'a cu 60 cr.
IX. prunus mahaleb „ „ 80 cr.
X. pruni diferite soiuri „ „ 80 cr.
XI. populus pyramidalis de 2—3 m. a 10 cr.
XII. periploca graeca, o planta suitóre, frumósa a 25 cr.

C. Diferite.

XIII. Cartea „Despre legume“ 1 es. 60 cr. — La 10 es. unulu rabatu. Porto: la 1—3 es. e 5 cr. — la 4—11 es. 15 cr.

XIV. Sementie de totu soiulu de legume, cu pretiu moderatu.

XV. Cartofi Early rose americani 50 K. = 3 fl.
XVI. „ Snoflake (hóphely, Schneeflocke, fulgi de nea 1 K. = 20 cr.

Cari dorescu a sadi in tótna pomii, se binevoiésca a comandá pàna in 10 Octobore v. — éra pentru primavéra pàna la finea lunei Februariu 1881, — adaug ndu cátra comanda si o parte a pretiului.

La cerere voiu servi cu unu catalogu specialu de pomi. (36)

Editoru si redactoru responsabilu: **G. Baritiu.**
Tipariulu lui **W. Krafft.**